

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Indbydelsesskrift

til

de aarlige offentlige Prøver

i

Roskilde Kathedralskole

i Juni og Juli 1872.

1. Fortsatte Meddelelser om den ved Lov af 1. April f. A. befalede Omordning af det højere Skolevæsen, med særligt Hensyn til Roskilde Skole, samt nogle Ord om et Par Punkter, som dermed staa i Forbindelse, af Rektor.
2. Skoleefterretninger for 1871—72, af Samme.

Roskilde.

H. A. Müllers Bogtrykkeri.

1872.

Fortsatte Meddelelser

om

den ved Lov af 1. April f. A befalede Omordning af det højere Skolevæsen, med særligt Hensyn til Roskilde Skole, samt nogle Ord om et Par Punkter, som dermed staa i Forbindelse

Vort sidste Indbydelsesskrift indeholdt nogle Ord om den forestaaende Ordning af det højere Skolevæsen. Dengang forelaa endnu ikke den Kongelige Anordning angaaende Undervisningen i de lærde Skoler, der er dateret den 5. Avgust og altsaa endnu senere blev alle vedkommende tilstillet. Mange havde vel derfor ventet, at et Aar var hengaaet, inden man havde begyndt at indføre den ny Ordning, hvilket øjensynlig vilde have medført adskillige Fordele. Det høje Ministerium maa imidlertid have følt Betænkeligheder ved enhver Opsættelse og haft vægtige Grunde til at ønske Omordningen paabegyndt strax.

Ved Rundskrivelse af 12. December 1848 er det paalagt Rektorerne umiddelbart efter at Hovedexamen ved Skolen er afholdt at indsende Forslag til Fag- og Timefordelingen i det ny Skoleaar, saaledes at det senest inden tre Uger før det ny Skoleaars Begyndelse er tilstillet Ministeriet. For nu at sætte Rektorerne istand til at efterkomme denne Bestemmelse,

lod det høje Ministerium i Erkjendelse af, hvor vigtig det maatte være Skolerne at kjende, hvorledes Lovens enkelte Bestemmelser af Ministeriet tænktes bragte til Udførelse, under 12. Juli udgaa en Rundskrivelse til Rektorerne, hvori der aldeles konfidentielt blev meddelt Oplysninger om de Hovedpunkter, i hvilke Ministeriets Bestemmelse allerede var fattet.

Til Vejledning ved Affattelsen af Fag- og Timefordelingen oversendte det høje Ministerium et Exemplar af den Timeplan, som var forelagt Ministeriet af den Kommission, som havde været samlet for at drøfte Sagen, og som skulde vise, hvorledes Fag- og Timefordelingen antoges at kunne ordnes indenfor 30 ugentlige Timer. Det høje Ministerium tilføjede imidlertid, at det var en Selvfølge, at den oversendte Timeplan ikke maatte betragtes som en almindelig og ufravigelig Norm i dens Enkeltheder. Erfaringen og Forholdene i de enkelte Skoler kunde tværtimod foranledige fuldkommen berettigede Afgivelser. — Disse Bemærkninger gjentoges ved den senere paafulgte Approbation af det fra Skolen indsendte Forslag til en Fag- og Timefordeling for Skoleaaret 187½.

Ligesom det nu uden Vejledning af den fra Ministeriet oversendte af bemeldte Kommission udkastede Timeplan vilde have været umuligt at affatte en Fag- og Timefordeling for de Klassers Vedkommende, i hvilke den ny Ordning allerede fra Skoleaarets Begyndelse skulde gennemføres, saaledes var der kun liden Anledning til at gjøre Brug af den ved det høje Ministeriums Slutningsbemærkning hjemlede Frihed til

at afvige derfra. Thi Rektorerne — med Undtagelse af dem, der havde været Medlemmer af Kommissionen — havde i det højeste ad Rygtets Vej en ufuldkommen Forestilling om, hvilke Slutningsfordringer der vilde blive stillede i hvert enkelt Fag, og kunde altsaa ligesaa lidt vide, hvorledes Fordringerne skulde fordeles paa de enkelte Trin. Jeg maatte altsaa for de Klassers Vedkommende, i hvilke den ny Ordning strax skulde gennemføres, slutte mig til det oversendte Udkast alene med Undtagelse af tre Ændringer, som kun tænktes at skulle gjælde for dette Skoleaar, og som havde til Hensigt at bringe nogle Fags nærværende — tildels for denne Skole særegne — Stilling i Samklang med den ny Ordning. Da Græsk fremtidig først begynder i 5. (ny 3.) Klasse, men dette Hold har haft Græsk i 4. Klasse, lagde jeg en af de græske Timer til Mathematik, hvori jeg med Rette formodede, at der vilde blive stillet større Fordringer end hidtil. Da vore Disciple endvidere tidligere havde begyndt Latin i 2. Klasse, men Fransk først i 3. Klasse, lod jeg — for dette Skoleaar — saavel i 4. (ny 2.) som i 5. (ny 3.) Klasse Latinen afgive én Time, som henholdsvis blev tillagt Historie og Fransk. For de to øverste Klassers Vedkommende beholdt jeg den tidligere Fag- og Timefordeling uforandret, og det samme gjælder om vor Skoles særlige Realklasse, alene med den Indskrænkning, som nødvendiggjordes derved, at jeg ikke turde overskride de 30 Undervisningstimer. Med Hensyn til denne Klasse tillod jeg mig i min Indstilling at bemærke omtrent følgende:

»Jeg har vovet at foreslaa Bibeholdelsen af vor Skoles kombinerede 5. og 4. Realklasse. Den Anvisning, det høje Ministerium giver til at forbinde Realdisciplinens Undervisning med de studerende Disciples, finder maaske Anvendelse der, hvor der afsluttes med Realafgangsexamen af højere Grad, men vilde hos os, hvor Maalet kun er Prøven af lavere Grad, være uanvendelig paa Grund af den Forskjel, der findes mellem de studerende Disciples og Realdisciplinens hele aandelige Udvikling, saa meget mere som en stor Del af de Disciple, der hos os gaa over til Realklassen, ere mindre vel begavede. Jeg har tidligere (f. A. Indbydelsesskrift S. 31 og 32) haft Lejlighed til at udtale mig for Bibeholdelsen af vor Realklasse, og jeg har med Interesse set, at det samme Ønske er udtalt fra andre Skoler. Men selv om det høje Ministerium ikke maatte se sig istand til at bevilge dette, vover jeg at hengive mig til det Haab, at der vil blive indrømmet Skolen en Overgangstid af et Par Aar, for at det kan blive muligt at indfri de stiltiende Løfter til Forældre og Værger, som indeholdes i dens hidtil bestaaende Organisation.«

Som det vil sés, har jeg paa dette Punkt i vid Udstrækning benyttet den givne Frihed til at afvige fra den tilstillede Anvisning, og jeg anerkjender med skyldig Taknemlighed, at det høje Ministerium desuagtet har approberet mit Forslag.

Forøvrigt tør jeg ikke undlade at udtale, at den ogsaa af mig fulgte, af Kommissionen udkastede Fag-

og Timefordeling for de Klasser, i hvilke den ny Ordning er indført, i mere end én Henseende er utilfredsstillende. Dette har dog ene eller for største Delen sin Grund i Stillingen, saaledes som denne er fremkommen ved Bortskærelsen af de to nederste Klasser og Undervisningstimernes Indskrænkning til 30 om Ugen, medens Fagenes Antal er det samme som før og Fordringerne i de forskellige Fag snarere synes at være blevne forhøjede end nedstemte. Det er imidlertid at haabe, at nogle af de føleligste Ulemper ville kunne hæves ved den endelige Fastsættelse af de enkelte Fags Begrænsning og af Reglerne for Afholdelsen af de forskellige afgjørende Prøver. — At det høje Ministerium har dette for Øje, synes at fremgaa deraf, at det har udsat Fastsættelsen af disse Bestemmelser,

Den Kongelige Anordning af 5. Avgust om Undervisningen i de lærde Skoler lyder saaledes:

§ 1.

Forinden nogen kan optages som Discipel i en lærd Skoles 1. (nederste) Klasse, har han at underkaste sig en Prøve, ved hvilken der fordres:

1. i Modersmaalet: dels Oplæsning af et Stykke af en dansk Læsebog eller Forfatter, dels en skriftlig, med antagelig Sikkerhed i Retskrivning og Skilleteggenes Brug nedskreven, Gjengivelse af et to Gange forelæst Stykke, hvilken tillige bedømmes som Prøveskrift;

2. i Tysk: det vigtigste af Formlæren og en mundtlig Oversættelse fra Tysk til Dansk af et Stykke i et læst Pensum, der mindst maa udgjøre 100 almindelige Oktavsider;

3. i Fransk: det vigtigste af den regelmæssige Formlære og 50 Oktavsider af en Læsebog;

4. i Geografi: en Oversigt over hele Geografien efter en kortere Lærebog;

5. i Historie: Oversigt over Verdenshistoriens vigtigste Begivenheder efter en fragmentarisk Lærebog samt Danmarks Historie noget udførligere;

6. i Religion: Bibelhistorien i kort Begreb og Hovedstykkerne af Luthers lille Katekismus;

7. i Naturhistorie: Pattedyr og Fugle efter en kortfattet Lærebog;

8. i Regning: Færdighed i praktisk Regning saavidt, at alle Regninger med hele og brudne Tal kunne udføres sikkert og bringes i Anvendelse paa simple praktiske Opgaver som dem, der pleje at henføres under Regula de Tri.

§ 2.

I Skolens 1. til 4. Klasse meddeles Undervisningen saaledes:

1. I Modersmaalet gives Undervisningen som hidtil.

2. Undervisningen i de levende Sprog gives alene i Tysk og Fransk gjennem samtlige 4 Klasser.

3. I Latin fremmes Undervisningen igjennem alle 4 Klasser saaledes, at der i 1. Klasse kan læses et Pensum, der i Omfang idetmindste svarer til 1 Bog af Livius eller 2 Bøger af Cæsars Gallerkrig, 50 Kapitler af Ciceros Taler og 1 Bog af Vergils Æneide eller 800 Vers af Ovids Metamorfoser. Grammatiken indøves tillige ved mundtlig og skriftlig Oversættelse fra Dansk paa Latin.

4. I Græsk begynder Undervisningen i 3. Klasse og fremmes saaledes, at der i 4. Klasse kan læses et Pensum, der i Omfang idetmindste svarer til 1 Bog af Xenofons Anabasis og 1 Bog af Homer.

5. I Religion, hvor Undervisningen ophører ved Udgangen af 3. Klasse, gennemgaaes Bibelhistorien efter en udførligere Lærebog, den kristelige Tros- og Sædelære efter en mindre.

6. Historien, saavel Verdenshistorien kortere behandlet som særlig Nordens Historie, maa være gennemgaaet indtil Udgangen af 4. Klasse.

7. Geografien afsluttes ved Udgangen af 4. Klasse, hvor det hele Pensum repeteres.

8. Matematik og Regning.

Undervisningen i Arithmetik begynder i 1. Klasse og fortsættes igjennem alle fire Klasser saaledes, at der meddeles:

Læren om Addition og Subtraktion, Multiplikation og Division, Potensopløftning og Roduddragning med de derunder forekommende Udviklinger af positive og negative, hele og brudne, rationale og irrationale, reelle og imaginære Størrelser; Hovedsætningerne om Tallenes Egenskaber; Decimalbrøker, Proportioner og Progressioner; Logarithmer med deres praktiske Anvendelser, hvorunder sammensat Rentesregning; Ligninger af første og anden Grad, de første saavel med én som med flere ubekjendte.

Undervisningen i Geometri skal i første Klasse indledes med en paa Betragtning af materielle Former støttet Abstraktion af de første geometriske Begreber, saaledes at Disciplen derved tillige føres til saadan klar Opfattelse af Legemers, Fladers og Liniers Inddeling efter deres Frembringelsesmaade og Beskaffenhed, som uden geometriske Beviser ad Anskuelsens Vej ved Iagttagelse af og Forsøg med legemlige Former kan opnaas. Derefter meddeles et plangeometrisk Kursus af det i Skolerne hidtil sædvanlige Omfang.

Undervisningen i Regning slutter sig til den matematiske Undervisning med saadanne Opgaver, som

kunne tydeliggjøre Mathematikens Anvendelse i det praktiske Liv, derunder ogsaa Beregningen af Arealer og Voluminer, de første støttede til Plangeometriens Læresætninger, de sidste uden mathematiske Beviser.

9. I Naturlære gives en Oversigt over de fysiske Kræfter og Virksomheder med en kortfattet Fremstilling af den uorganiske Kemi.

10. Naturhistorie læres i samme Omfang som hidtil og afsluttes ved Udgangen af 4. Klasse, hvor det hele Pensum repeteres.

11. Tegning. Frihaandstegning øves i 1. og 2. Klasse som Indledning til geometrisk Tegning i 3. og 4. Klasse.

12. I Skrivning undervises kun i 1. og 2. Klasse.

§ 3.

Aars- eller Hovedexamen ved Udgangen af Skolens 4. Klasse anstilles saaledes:

1. I Modersmaalet er Prøven alene skriftlig og bestaar i en Stilopgave, der væsentlig gaar ud paa Fremstilling af et bekjendt Stof.

2. I Tysk prøves i to ikke læste Steder, et prosaisk og et lettere poetisk, og i det nødvendige af Grammatiken.

3. I Fransk prøves dels i et opgivet, i Skolen læst Pensum af mindst 100 Oktavsider, dels i et ikke læst prosaisk Stykke og i det nødvendige af Grammatiken.

4. I Latin anstilles Prøven dels mundtlig i det i det sidste Aar læste Pensum, dels skriftlig ved en let Stil, der holder sig indenfor de væsentlige syntaktiske Regler og det almindeligste Ordforraad og udarbejdes uden Benyttelse af Ordbog.

5. I Græsk og 6. i Historie prøves alene i det i det sidste Aar læste.

7. I Geografi prøves i det hele læste Pensum.

8. I Mathematik er Prøven dels skriftlig, dels mundtlig. Der forelægges skriftlige Opgaver i praktisk Regning og Arithmetik og lignende Opgaver angaaende en simpel geometrisk Konstruktion*) eller en geometrisk Sætning, som falder ind under lette Anvendelser af, hvad der er læst. Mundtlig prøves ligeledes i Geometri og Arithmetik.

9. I Naturlære og 10. Naturhistorie prøves i det hele læste Pensum.

§ 4.

I Skolens 5. og 6. Klasse meddeles Undervisningen saaledes:

a. Fællesfag.

1. Undervisningen i Modersmaalet fortsættes, som den hidtil er given i 7. Klasse. Oldnordisk indtræder i 5. Klasse og fortsættes i 6. I samme Klasse meddeles en Anvisning til at læse og forstaa Svensk.

2. I Fransk fortsættes Læsningen af Forfattere, derimellem ogsaa Digtere, og den skriftlige Indøvelse af Grammatikens vigtigste Regler.

3. I Tysk fortsættes Læsningen med vanskeligere Forfattere.

4. I Engelsk begynder Undervisningen i 5. Klasse og fortsættes i 6.

*) Dette bestemtes ved Ministeriets Cirkulære af 26. Oktober 1871 nøjere saaledes, at der fra Ministeriets Side vil blive paaset, at der ikke gives andre Konstruktionsopgaver end saadanne, der allerede hidtil ere blevne ansete for indbefattede i det geometriske Kursus som gaaende ud paa Løsning af deri optagne Problemer uden Spørgsmaal om anden Tegning end den nødvendige simple Oplysning ved Linier med Passer og Lineal. Hertil har Ministeriet dog føjet, at dette ikke udelukker, at der kan blive givet Disciplene af den matematisk-naturvidenskabelige Retning en herfra forskjellig Opgave (en særskilt Konstruktions- og Tegneopgave) paa Grundlag af den dem meddelte særlige Undervisning i geometrisk Tegning.

5. Historie. Det hele Kursus gjenoptages og afsluttes, Verdenshistorien (særlig Perioden efter 1789) i noget større Omfang.

b. Særlige Fag for den sproglig-historiske Afdeling.

1. Latin. Undervisningen fortsættes saaledes, at der ved Udgangen af 6. Klasse er læst og opgivet et Pensum, der, uden at deri medregnes, hvad der er læst før Indtrædelsen i 5. Klasse, idetmindste svarer til (af prosaiske Forfattere) 70 Kapitler af Ciceros filosofiske eller retoriske Skrifter, 50 Kapitler af hans Taler, 1 Bog af Livius og 1 Bog af Tacitus, (af Digterne) 2 Bøger af Vergils Æneide, Horats's Breve med ars poetica samt 1 længere og 1 kortere Bog af hans Ode. Der forudsættes kursorisk læst i det ringeste saa meget, som svarer til 3 Bøger af Livius, dog af forskjellige Stilarter.

2. Græsk. Undervisningen fortsættes saaledes, at der ved Udgangen af 6. Klasse er læst og opgives et Pensum, der idetmindste svarer til (af prosaiske Forfattere) 200 Kapitler af Herodot, 1 Bog af Xenofons Erindringer, Platons Apologi og Demosthenes's olynthiske Taler, (af Digterne) 6—8 Bøger af Homer, der tilsammen mindst maa udgjøre 3500 Vers.

3. Naturlære. Undervisningen meddeles paa experimentalt Grundlag; tillige læres Astronomi med en kort matematisk Indledning.

c. Særlige Fag for den matematisk-naturvidenskabelige Afdeling.

1. Matematik. Undervisningen heri skal omfatte:

a) Arithmetik og Algebra, saaledes at det hele Kursus gives i videre Omfang, hvorved medtages Læren om Permutationer og Kombinationer, Kjødebrøk, Binomialformlen med positiv hel Exponent, den uende-

lige Kvotientrække, ubestemte Ligninger af 1. Grad, Determinanter, forsaavidt de lette Løsningen af Ligninger med flere ubekjendte; b) Stereometri med syntetisk Udvikling af Keglesnittenes Hovedegenskaber; c) Plantrigonometri; d) analytisk Geometri, anvendt paa ret Linie og Cirkel og til Undersøgelse af de vigtigste Egenskaber ved Parabel, Ellipse og Hyperbel; e) Projektionslære, rette Liniers Fremstilling ved deres Projektioner, Planers ved deres Spor, med Anvendelsen paa Fremstillingen af simple Former i Rummet ved deres Projektioner paa en vandret og en lodret Plan samt af deres Udfoldninger i en Plan.

2. Naturlære. Undervisningen fortsættes og omfatter saavel kemisk og mekanisk Fysik som Optik, matematisk behandlede og ledsagede af Forsøg, samt Astronomi paa matematisk Grundlag og Meteorologi.

3. I Naturhistorie tilbydes foreløbig kun Undervisning i Mineralogi i 5. Klasse som frit Fag og uden at være Gjenstand for nogen Afgangsexamen.

§ 5.

Afgangsexamen anstilles saaledes:

a. Fællesfag.

1. I Modersmaalet forelægges, ligesom hidtil, to Opgaver til skriftlig Bearbejdelse, en frit valgt, en anden hentet fra Omraadet af det i Skolen meddelte Kundskabsstof. I Oldnordisk aflægges alene mundtlig Prøve i et læst Pensum, der maa udgjøre mindst 100 Sider med Redegjørelse for de i Stykket forekommende Sprogformer.

2. I Fransk anstilles en mundtlig Prøve ved Oversættelse af to Steder af ikke læst Prosa.

3. Tysk eller Engelsk, Prøven, der alene er mundtlig, bestaar i Tysk i Oversættelse af to vanskeligere

Stykker, et prosaisk og et poetisk, og i Engelsk i Oversættelse af et Stykke læst Prosa, der maa udgjøre mindst 150 Sider, samt af et Sted i en ikke læst lettere prosaisk Forfatter.

4. I Historie forblive Fordringerne de samme som hidtil.

b. Særlige Fag for den sproglig-historiske Afdeling.

1. I Latin er Prøven dels skriftlig ved en Oversættelse fra Latin til Dansk, dels mundtlig saavel i det i de to sidste Skoleaar læste som ved en Oversættelse af ikke læst lettere Prosa. De, som ere forberedte ved Privatundervisning, maa tillige opgive et Pensum, som svarer til Minimum af det indtil Udgangen af 4. Klasse læste, jfr. § 2 Nr. 3.

2. I Græsk omfatter Prøven det i de to sidste Skoleaar læste og for dem, som ere forberedte ved Privatundervisning, tillige et Pensum, som svarer til Minimum af det indtil Udgangen af 4. Klasse læste, jfr. § 2 Nr. 4.

3. I Fransk anstilles foruden den mundtlige tillige en skriftlig Prøve ved en uden Benyttelse af Ordbog udarbejdet let Stil, der kun skal være anlagt paa at prøve Sikkerheden i Formerne og i de syntaktiske Hovedregler.

4. I Naturlære omfatter Prøven det i de to sidste Aar læste.

c. Særlige Fag for den mathematisk-naturvidenskabelige Afdeling.

1. I Matematik anstilles Prøven dels skriftlig, dels mundtlig.

I Arithmetik og Algebra gives en Beregningsopgave, som væsentlig skal prøve Examinandens Færdighed i Udførelsen af Beregninger, vedkommende saavel

Arithmetik som de geometriske Discipliner, og en Opgave, der især gaar ud paa Anvendelsen af de theoretiske Sætninger.

I Geometri gives dels en Opgave i Projektions-tegning, dels en Opgave i Anvendelsen af Stereometrien eller Trigonometrien.

Mundtlig prøves saavel i Arithmetik som Geometri, i hvilket sidste Fag et Spørgsmaal altid skal angaa analytisk Geometri.

2. I Naturlære er Prøven blot mundtlig og omfatter alt det læste.

§ 6.

Afgangsexamen afholdes i Tiden fra den 15. Juni til den 15. Juli i de Dage, som, hvad den skriftlige Del angaar, for alle Skoler under ét og, hvad den mundtlige Del angaar, for hver Skole især fastsættes hvert Aar af Kirke- og Undervisningsministeriet. De skriftlige Opgaver tilstilles Skolerne af Ministeriet, der lader sig dem foreslaa af Undervisningsinspektøren for de lærde Skoler eller af en for Afgangsexamen og Tilsynet med de lærde Skoler overhovedet særlig dannet Komité af fag- og undervisningskyndige Mænd. Ved den mundtlige Prøve i ethvert Fag er der ved de offentlige lærde Skoler foruden Examinator tilstede som Censorer en anden af Skolens Lærere og en af Ministeriet dertil hvert Aar beskikket undervisningskyndig Mand, der kan være en Lærer ved en anden lærd Skole; og ved de lærde Privatskoler foruden Examinator to af Ministeriet dertil hvert Aar beskikkede undervisningskyndige Mænd, hvilke i samme Aar skulle udføre Forretningen ved samtlige Privatskoler.

De samme, som deltage i Censuren ved den mundtlige Prøve i et Fag, bedømme den tilsvarende

skriftlige Prøve. Ligeledes bedømmes de skriftlige Udarbejdelser i Modersmaalet af tre Censorer, af hvilke den ene er Læreren i Dansk i Skolens øverste Klasse.

Om de Karaktere, hvormed de aflagte Prøver blive at beteyne, og om Sammenregningen af disse til at bestemme hele Prøvens Udfald bemyndiges Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet til at give de nærmere Bestemmelser.*)

§ 7.

Ingen Discipel maa optages i 6. Klasse uden at have gennemgaaet samme Skoles 5. Klasse. Under særlige Omstændigheder kan Ministeriet bevilge en Undtagelse fra denne Bestemmelse.

Fra 5. Klasse opflyttes efter Skolens Skjøn til 6. Klasse. Disciple, der have gennemgaaet 6. Klasse, have Ret til at indstille sig til Afgangsexamen.

Naar en Discipel ønsker at gaa over fra den sproglig-historiske Afdeling til den mathematisk-naturvidenskabelige eller omvendt, maa han for Skolen godtgjøre, at han er i Besiddelse af de Kundskaber og Færdigheder, som i det givne Øjeblik anses for nødvendige, for at han kan deltage i Undervisningen i den ny Retnings særlige Fag.

Naar en Discipel fra en anden offentlig lærd Skole ønsker at optages i 5. Klasse, skal han fra den Skole, han forlader, medbringe Vidnesbyrd om at være moget til Optagelse i 5. Klasse.

Naar en Discipel, der ikke umiddelbart gaar over fra en offentlig lærd Skole, ønsker at indtræde i en saadan Skoles 5. Klasse, maa han foruden at godtgjøre, at han har bestaaet i de Fag, som for hans Retning ere afsluttede, tillige underkaste sig en Prøve i de andre Fag.

*) Disse indeholdes i en Bekjendtgørelse af 9. August s. A.

Afgangsexamen i den ny Skikkelse holdes 1. Gang ved Udgangen af Skoleaaret 1874--75. Hovedexamen i 4. Klasse med den denne ved Loven af 1. April 1871 § 5 tillagte Retsvirkning afholdes 1. Gang ved Udgangen af Skoleaaret 1872--73.

Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet be- myndiges til at give de nærmere Bestemmelser om Undervisningen i Sang og Gymnastik ligesom til at be- vilge de Lempelser, som Overgangen fra den tidligere Skoleplan til den ny gjør nødvendige.

Hertil slutter sig nedenstaaende Cirkulære til Rektorerne ved de lærde Skoler af 9. Av- gust s. A :

Under Henvisning til den under 5. d. M. udgaaede kongelige Anordning, indeholdende nærmere Bestem- melser angaaende Undervisningen i de lærde Skoler, skal Ministeriet til Forstaaelse og Anvendelse af de deri givne Forskrifter og til Fuldstændiggjørelse af disse med Hensyn til forskellige Enkeltheder ikke undlade at meddele følgende Bemærkninger og Regler, som blive at iagttage efter den ny Ordning af Under- visningen.

Ministeriet maa fremhæve Vigtigheden af, at Op- tagelsesprøven holdes med Omhu, og at, hvad der er bestemt, fordres saaledes tilegnet, at Skolen virkelig kan bygge derpaa som Kundskab, Færdighed og vundet Øvelse og som en Forberedelse, der strax gjør det lettere for Skolen at sammenarbejde Disciplene og føre dem frem i Forening, da det i modsat Fald er at befrygte, at de fire første Klasser ville faa for meget at gjøre.

Som Lærebøger, der i Omfang omtrent svare til, hvad der i Anordningen er ment, naar der i Alminde- lighed hentydes til kortere eller kortfattede Lærebøger,

skal Ministeriet nævne: i Geografi: Thriges eller Rimestads mindre Bøger eller Erslevs Bog Nr. 3, i Historie Kofods, i Bibelhistorie Balslevs, i Naturhistorie Lützens eller Feddersens mindste Lærebog.

Skolernes Rektorer ville selv erkjende Nødvendigheden af at bruge den dem ved Lovens § 3 givne Bemyndigelse til at dispensere fra Aldersbestemmelserne om Disciplenes Optagelse i Skolen med Varsomhed, og bliver det fremtidig at iagttage, at der i de aarlige Programmer indføres de ny optagne Disciplens Fødselsaar og Fødselsdag.

Skjønt vistnok Skolen under almindelige Forhold helst bør indtage et negativt Standpunkt i Retskrivningsspørgsmaalet, saaledes at den ikke optager noget, førend Sprogbrugen med Sikkerhed har tilegnet sig det, maa det dog erkjendes, at den Gjæring, hvori Retskrivningsspørgsmaalet for Tiden befinder sig, indeholder en stærk Opfordring til at gjøre nogle positive Skridt for at opnaa en større Sikkerhed og Ensartethed. Ministeriet erkjender imidlertid, at der her maa gaas frem med Varsomhed, og skal derfor indskrænke sig til den Udtalelse, at det maa anses ønskeligt, om Skolerne efterhaanden bestræbe sig for i det væsentlige at slutte sig til den fra et Antal Mænd (H. N. Clausen med flere) under 21. Juli 1870 fremkomne Udtalelse om, hvad der efter de senest om dette Angilgende i Stockholm førte Forhandlinger synes strax at kunne optages som Regel. Men i ethvert Fald bør ingen Skole fjerne sig længere fra den overleverede og i det hele i de offentlige Aktstykker fulgte Form. Det maa da antages, at de ny Disciple, der melde sig til Optagelse i Skolerne, efterhaanden ville være underviste i det væsentlige efter de samme Regler.

Skolernes Rektorer bemyndiges til at fritage de konfirmerede Disciple i 3. Klasse for Deltagelse i Religionsundervisningen.

Med Hensyn til Undervisningen i Mathematik i de 4 nederste Klasser vil det erindres, at, forat det, der læres, skal have nogen virkelig Betydning, maa det være fuldstændig opfattet og tilegnet, saaledes at det kan bruges. Der maa derfor lægges en ikke ringe Vægt paa den praktiske Regning, saaledes at det matematiske Grundlag for denne er forstaaet, og at der er erhvervet Sikkerhed i Udførelsen, hvortil ogsaa hører Øvelse i paa passende Sted at bruge de for saa mange Regninger fordelagtige Logarithmer. Ved Prøven, navnlig ved de skriftlige Opgaver, maa der ikke gaas ud over det Standpunkt, som hidtil har været fastholdt ved Realafgangsexamen af højere Grad.

Naar der under Arithmetik som en Forøgelse af Stoffet er tilføjet: Hovedsætningerne om Tallenes Egenskaber, maa Ministeriet udtrykkeligen tilføje, at der herved væsentlig sigtes til Sætningerne om Tals Delelighed (omtrent hvad der derom indeholdes i Schiødtes Tillæg til den elementære Algebra).

Ved den indledende Undervisning i Geometri kunne passende Steens Hovedformer i Rummet eller C. F. C. Møllers Grundtræk af Læren om Rumstørrelser lægges til Grund.

Ministeriet maa anse det for særdeles ønskeligt, at den fælles Undervisning i Tegning i de to nederste Klasser, saa vidt ske kan, lægges i Matematiklærerens Haand og sættes saaledes i Forbindelse med den matematiske (geometriske) Undervisning, at Frihaandstegning øver Øjet og Haanden paa simple Former og støtter den geometriske Anskuelse. I 2. Klasse maa der navnlig lægges an paa, at Disciplene erhverve Færdighed i Brugen af Instrumenterne (Passer og

Lineal), saaledes at derved den egentlige geometriske Tegning kan være forberedt, der i 3. og 4. Klasse indtræder for den ene Række Disciple, og som skal vejlede til geometriske Konstruktioner, ved hvilke Renlighed og Nethed i Udførelsen maa paases.

I Naturlære er Undervisningen i de 4 nederste Klasser tilsigtet anlagt efter et Maal, der medfører en vis Afslutning uden at forudsætte en mathematisk Indsigt eller i det hele en Modenhed, som endnu ikke er tilstede, ligesom der ogsaa er taget Hensyn til at undgaa en ligefrem Gjentakelse i 5. Klasse. Det fysiske Kursus maa omfatte:

Legemernes almindelige Egenskaber, Rumopfyldning, Sammenhængskraft og Delelighed. Legemernes Tilstandsformer og Modifikationer deraf. — Tyngden. Vægt. Vægtfylde. Alle Legemer ere lige tunge. Tyngden er en almindelig Tiltrækning. Tyngdepunktet. Vædskers Tryk i alle Retninger. Luftens Tryk. Barometret. Luftpompen og Forsøg dermed. Luftens Vægtfylde. Luftballonen. — Sammenhængskraft og Vedhængning. — Magnetiske Grundfænomener. Magnetnaalens Retning. Jordens Magnetkraft. — Elektriske Grundfænomener. Elektricitet ved Fordeling. Elektroskoper. Elektriskermaskinen. Elektrisk Ledning. Leydnerflasken. Condensator. Elektrofor. — Bevægelse betragtet som Virksomhed. — Lyden. Dens Hastighed og Tilbagekastning. Toner. — Lyset. Dets Tilbagekastning og Brydning. Farveadspredelse. — Varme. Legemernes Udvidelse. Thermometret. Smeltning, Fordampning. — Virkninger af den elektriske Udladning.

Dertil maa knytte sig en kortfattet Fremstilling af den uorganiske Kemi, saa at det hele bliver en fyldig propædeutisk Indledning til Naturlæren, omtrent som Johnstrups Lærebog.

I Skrivning bør Undervisningen nok saa meget beregnes paa, at Disciplene faa en fast, som paa, at de faa en smuk Haandskrift, og ved de skriftlige Arbejder bliver det at paase, at Disciplene vænne sig hertil. Forat Disciplene kunne opnaa Fasthed og en flydende Skrift, overlader Ministeriet det til Skolen, hvorvidt det findes rigtigt kun at indøve de latinske — ikke de gotiske — Bogstaver.

Med Hensyn til Opgaverne til de skriftlige Prøver ved 4. Klasses Hovedexamen, om hvilke der først bliver Spørgsmaal i 1873, maa Ministeriet forbeholde sig at tage Bestemmelse, om de blive at tilstille Skolerne fra Ministeriet, eller om det kan overlades Skolerne selv at give disse.

Om Undervisningen i 5. og 6. Klasse skal det først i Almindelighed bemærkes, at naar der paa det Skolerne ved Skrivelse af 12. f. M. tilstillede Ud-kast til en Fag- og Timefordeling paa den naturvidenskabelig-mathematiske Side findes respektive 3 og 2 Timer af de 30 ugentlige Timer uanvendte, da er Tanken dermed, at det overlades til Rektor efter bedste Skjønnende og efter Forholdene ved de enkelte Skoler at anvende disse til at styrke Disciplenes sproglige og literære Udvikling og til at supplere noget af det, som Disciplene af den anden Retning opnaa gennem deres klassiske Studier.

Da der ved Loven af 1. April d. A. er givet Disciplene i 5. og 6. Klasse Valget mellem Tysk og Engelsk, er det en Selvfølge, at kun det ugentlige Timetal, som hertil henlægges for det ene af Fagene, bliver at benregne under de 30 ugentlige Timer, som ikke maa overskrides, og at den Discipel, som har valgt det ene af Fagene, ikke kan gjøre Fordring paa at deltage i Undervisningen ogsaa i det andet Fag.

Hvad Undervisningen i Mathematik angaar, vil det bemærkes, at Stereometrien og Trigonometrien ere bortfaldne for de Disciple, der følge den sproglig-historiske Retning. Den herved fremkomne Mangel i deres matematiske Dannelse maa søges nogenlunde udfyldt dels ved den Maade, paa hvilken Geometrien fremtidig indledes, dels ved det Omfang, som man i de 4 nederste Klasser giver Regneøvelserne ved Optagelsen af Liniers, Arealers og Voluminers Beregning, dels endelig ved i Naturlæren, som hidtil i 7. Klasse, at optage det simpleste af Astronomien. Man vil saaledes kunne komme til en Afslutning, hvorved Muligheden af en Beregning af Liniers Længde i Almindelighed ved Hjælp af andre givne Længder i Forbindelse med Vinkler bliver forstaaet.

Med Hensyn til Fordringerne for dem, der følge den matematisk-naturvidenskabelige Retning, i analytisk Geometri, hvilken Disciplin først vil blive paabegyndt om 2 Aar, forbeholder Ministeriet sig en nærmere Udtalelse.

For de Disciple, der følge den matematisk-naturvidenskabelige Retning, behandles Naturlæren saaledes, at den paa den ene Side, som væsentlig Del af Grundlaget for en almindelig Dannelse, kan give en virkelig, om end begrænset Indsigt, ikke i Videnskabens, men i Naturens Væsen og paa den anden Side vise sig som en Del af et hele ved at støtte sig til Matematikken og igjen støtte den ved Anvendelsen af dens Sætninger paa Naturens Fænomener. Behandlingen maa være matematisk der, hvor Stoffets Beskaffenhed naturligst kræver en matematisk Behandling, men dog tillige saaledes, at Experimentet ikke forsømmes, hvor det kan paavise Rigtigheden af de ad matematisk Vej vundne Resultater, eller hvor det ad Erfaringens Vej fører til at kjende Naturens Love. Fysiken maa støttes

til det i det foreløbige Kursus alt vundne Udbytte, der bestandig maa vedligeholdes; den bør behandles temmelig omfattende, dog saaledes at man ikke taber sig i videnskabelig Detail, i Kabinetsexperimenter eller i detaillerede Beskrivelser af Instrumenter. Astronomien meddeles efter en mindre Lærebog, men i Lighed med Fysiken paa mathematisk Grundlag. Til dens Brug maa meddeles den sfæriske Trigonometris Grundformler.

For Naturhistoriens Vedkommende er det en Selvfølge, at der kun kan anvises Tid til dette Fag, forsaavidt det kan ske uden Afbræk for de ubetinget foreskrevne Fag og uden Overbebyrdelse af Disciplene. Ministeriet finder det derfor rigtigst, at man foreløbig udsætter det, indtil nogen Erfaring er indvunden, og det saa meget mere, som der ogsaa maa indrømmes Lærerne nogen Tid til at overtænke og forberede et saadant Kursus udover det hidtil satte Maal.

Ved § 7 i den kongelige Anordning af 5. d. M. er det forbeholdt Ministeriet at tage de yderligere Bestemmelser om Sang og Gymnastik. Skjønt nu Spørgsmaalet navnlig om Gymnastiken af Ministeriet vil blive taget under nærmere Overvejelse, maa man dog foreløbig ønske, at Skolerne selv ville bidrage til en kraftigere Udvikling af Gymnastiken ved dertil at anvende nogen af den ved det ugentlige Timetals Indskrænkning indvundne Tid.

Til disse Aktstykker skal jeg tillade mig at knytte nogle faa Bemærkninger.

Naar man gjennemlæser de Fordringer, der stilles til Disciplene ved den Prøve, der skal afholdes ved Udgangen af (ny) 4. Klasse, saa maa man undre sig

over, at denne Prøve er kaldet en Aars- eller Hoved-examen. Det er i al Fald en usædvanlig Betegnelse for en Prøve, ved hvilken der i to (tre) Fag skal gøres Regnskab for hvad der er gennemgaaet og læst i fire Aar. Dette er nu imidlertid en Strid om Betydningen af et Udtryk, og jeg skal ikke opholde mig videre derved. Langt vigtigere er det, at der herved er lagt et Tryk paa Disciplene i 4. og 3. Klasse, der kan give Anledning til en Overanstængelse, hvortil man ikke tidligere har kjendt Mage. Jeg skal ikke her gjentage, hvad jeg om dette Punkt udtalte i de Bemærkninger, som jeg efter det høje Ministeriums Opfordring indsendte til den nedsatte Kommission, i hvilke jeg indstændig advarede imod det, som nu er sket, og søgte at hævde Lovens bestemte Ordlyd og naturlige Forstaaelse, saa meget mere som jeg under Lovens Forhandling i begge Thingene ikke mindedes nogen Udtalelse af Ministeren for Kirke- og Undervisningsvæsenet, der berettigede til at underlægge det omtalte Udtryk en ny og usædvanlig Betydning. Men jeg skal endnu gjøre opmærksom paa, at Sagen stiller sig langt betænkeligere efter Bortskærelsen af de to nederste Klasser, da der i disse var indrømmet begge Fag et betydeligt Timetal, i hvilket det blev muligt gennem Anskuelsen, der i disse Fag spiller en saa betydelig Rolle, at lægge en saadan Grund, at Disciplen ikke paa de senere Trin fristes til at henvende sig alt for meget til Hukommelsen, medens det fremtidig bliver at befrygte, at de Disciple, der i højere eller ringere Grad mangle hint Grundlag, under Repetitio-

nen i det sidste Aar komme til at anvende megen Tid og Møje paa at indprænte sig mangfoldige Enkeltheder, som under disse Forhold hverken berige dem med nogen værdifuld Kundskab eller med formel Dannelselse.

Det Paalæg, som den Kongelige Anordning giver, maa imidlertid efterkommes, og der staar da kun tilbage; saa meget som muligt, at modarbejde den paa-pegede Fare derved, at Detaillen ved den sidste Repetition betydelig indskrænkes, at der ved Examination og Censur gjøres stræng Forskjel paa det væsentlige og det uvæsentlige, og at man endelig ikke glemmer, at begge disse Fag ere og skulle være Bifag.

Forøvrigt er det ikke disse Fag, der mest vække min Betænkelighed. Langt mere ængste mig de tilsyneladende uskyldige Ord, der læses i samme § om Fordringerne i Mathematik ved (ny) 4. Klasses Aarsprøve. »Der forelægges skriftlige Opgaver i praktisk Regning og Arithmetik og lignende Opgaver angaaende en simpel geometrisk Konstruktion eller en geometrisk Sætning, som falder ind under lette Anvendelser af hvad der er læst. Mundtlig prøves i Geometri og Arithmetik.« Det lyder, som sagt, meget uskyldigt, og Ordene ere da klare nok. Naar der ved en Aarsprøve skal prøves i Arithmetik og Geometri, maa der jo prøves i hvad der er læst i Aarets Løb og ikke i andet. Var der Tale om hele det læste Pensum, havde det i al Fald maattet hedde: i Arithmetiken og Geometrien. Der vilde da ogsaa, som ved de to nysnævnte Fag, have været Tale om en Afslutning ved Repetition af det hele Pensum. Ved en saadan Be-

stemmelse vilde der endelig være gjort et grovt Brud paa Ligestillingen af de to Hovedfag for de to Retninger.

Alligevel ere hverken disse Betragtninger eller Lovens utvetydige Bud, Undervisningsministerens Udtalelser under Lovens Forhandling og den Kongelige Anordnings klare Ord istand til at berolige mig, saa længe jeg ikke har sét, hvorledes denne meget lovende Simpelhed og Lethed i Praxis vil blive fortolket. Thi det gjør ingen ringe Forskjel, enten man taler om det, som en flink sextenaarig Discipel kalder let og simpelt, eller om det, som en Professor i Mathematik anser for simpelt og let. Undertiden gaar det nemlig her disse lærde Herrer netop saaledes, som det gaar de mindste Drengene, der, naar den lille Nabo ikke kan besvare et Spørgsmaal, pleje at sige: »Aa, det er let«, hvilket betyder det samme som: »Det véd jeg«. Idetmindste har jeg aldrig erfaret, at de matematiske Professorer vedgik, at de opgivne Spørgsmaal ikke vare lette Anvendelser af det læste, selv ikke da, naar de forlangte noget anvendt, som slet ikke var læst, og det af den gyldige Grund, at det i nogle af de benyttede autoriserede Lærebøger slet ikke forekom. For nogle Aar siden gik det saa vidt, at Ministeriet ad telegrafisk Vej tilbagekaldte en arithmetisk Opgave, og det er ikke den eneste Gang, at der kunde have været Anledning dertil*).

*) Til Exempel skal jeg minde om den arithmetiske Opgave i 1854 (Indices).

Dette er Grunden til min Ængstelse; thi det vil intet sige, at der mundtlig kun prøves i det sidste Aars Pensum, naar Disciplene ved de skriftlige Opgaver kunne tvinges til at repetere alt, hvad der er gennemgaaet i de foregaaende Aar. Ønskeligst forekommer det mig derfor, om det overlodes Skolerne ved 4. Klasses Aarsprøve selv at bestemme Opgaverne til de skriftlige Prøver saavel i Mathematik som i Latin. Thi dels maatte vel disse to Fag stilles ens i denne Henseende, dels vil det næppe paa anden Maade blive muligt i ret mange Aar at bevare den, efter min Mening, meget heldige Bestemmelse, at den latinske Stil skal udarbejdes uden Brug af Ordbog.

Jeg har ytret dette Ønske i Henhold til Udtalelsen i Cirkulæret af 9. Avgust. Vel fristes man ved Udtrykkene i Begyndelsen af Cirkulæret af 16. Okt. f. A. til at antage, at Spørgsmaalet allerede er afgjort derhen, at Opgaverne ville blive Skolerne tilstillede. Dog oversér jeg ikke, at Cirkulærets Ord ogsaa kunne udlægges paa anden Maade.

Naar det høje Ministerium fremhæver Vigtigheden af, at Optagelsesprøven holdes med Omhu, og at, hvad der er bestemt, fordres saaledes tilegnet, at Skolen virkelig kan bygge derpaa som Kundskab, Færdighed og vunden Øvelse og som en Forberedelse, der strax gjør det lettere for Skolen at sammenarbejde Disciplene og føre dem frem i Forening, da det i modsat Fald er at befrygte, at de fire første Klasser ville faa for meget at gjøre — saa fortjener dette Vink den største Opmærksomhed af alle dem, der fremtidig

ville sende Sønner og Myndlinge til Roskilde Skole, saa meget mere, som jeg ærlig vil tilstaa, at jeg hidtil i dette Punkt har været mindre nøjeseende, end jeg fremtidig vil kunne forsvare. Til Forklaring og som et Exempel skal jeg anføre, at hvis Skolen i Naturhistorie af Aspiranter med Bestemthed vilde krævet, hvad der skal være læst af dem, der ønske Optagelse i (gamle) 3. eller en højere Klasse, saaledes tilegnet, at Skolen virkelig kunde bygge videre derpaa som Kundskab, Færdighed og vunden Øvelse, den da omtrent havde maattet afvise hveranden af disse Aspiranter. Men ikke blot ligeoverfor disse Aspiranter, hvis Antal tidligere forholdsvis var ringe, selv ligeoverfor dem, der vilde optages i 2. og 1. Klasse, har jeg jevnlig slaaet af paa de ringe Fordringer, der stilledes, i Tillid til, at det manglende kunde oprettes i vore Begyndelsesklasser. Men disse Klassers Inddragning maa heri medføre en væsentlig Forandring. Paa Grund heraf ville allerede i denne Sommer Aspiranterne til 3. eller højere Klasser skriftlig og mundtlig blive prøvede i 2 Dage og ingen blive optagen i disse Klasser, der ikke fuldkommen er i Besiddelse af den Kundskab, Færdighed og Modenhed, som med Billighed kan kræves.

For i Fremtiden at lette de Forældre Opgaven, der ikke paa anden Maade kunne sørge for deres Børns tilbørlige Forberedelse til (ny) 1. Klasse, have Lærerne besluttet at oprette Forberedelsesklasser, der ville erstatte de inddragne Klasser. Skolens Rektor har til-

budt at overtage Ledelsen af disse Klasser, og det høje Ministerium har dertil givet de fornødne Tilladelser.

Og dels for at Overgangen ikke skal blive for brat fra den tidligere Mildhed til den fremtidige uundgaaelige bestemte Overholdelse af de givne Forskrifter, dels ogsaa for at forebygge, at de af Skolens Disciple, der i denne og næste Sommer blive Oversiddere henholdsvis i 1. og 2. Klasse, skulle blive tvungne til at forlade Skolen, vovede jeg under 18. Marts at andrage paa, at det maatte blive mig tilladt i Skoleaarene 187 $\frac{2}{3}$ og 187 $\frac{3}{4}$ henholdsvis at dele 2. og 3. (ny 1.) Klasse i to jevnordnede Klasser, saa at 2. B. (i Skoleaaret 187 $\frac{2}{3}$ 3. B.) kunde optage dels dem af Skolens Disciple, der ellers maatte udvises paa Grund af Klas-sens Inddragning, dels de Aspiranter, der maatte afvises, fordi de ikke, som forhen, kunde henvises til en lavere Klasse end den, hvortil de vare forberedte. Jeg støttede mit Haab dels paa den Bemyndigelse, der i Slutningen af den Kongelige Anordning var givet det høje Ministerium til at bevilge de Lempelser, som Overgangen fra den tidligere Skoleplan til den ny maatte gjøre nødvendige, dels paa den Omstændighed, at denne Ordning ikke krævede noget pekuniært Offer som en Følge af Ministeriets Cirkulære af 5. Marts d. A.*).

*) Dette bestemmer, at den i de to nederste Klassers Inddragelse begrundede Formindskelse af Lærpersonalet først vil tage sin Begyndelse ved Slutningen af Skoleaaret 187 $\frac{3}{4}$.

Det høje Ministerium meddelte under 11. April nedenstaaende gunstige Svar paa min Indstilling:

I behagelig Skrivelse af 18. f. M. har Hr. Professorens fremsat et Forslag om, at der under Overgangen fra den nuværende Skoleordning til den ved Lov af 1. April f. A. fastsatte maa ved Roskilde Cathedral-skole bibeholdes i 1872—73 en med 2. Klasse og i 1873—74 en med 3. Klasse sideordnet respektive 2. og 3. Klasse, hvori de Disciple, der vel ikke ere fuldtmodne til Optagelse ved Udgangen af Skoleaaret 1872—73 i 2. og ved Udgangen af 1873—74 i 3. Klasse, men som dog antages ved Begyndelsen af Skoleaaret 1874—75 at kunne fuldstændig følge med Disciplene i ny 1. Klasse, kunne særlig undervises enten i alle Fag eller dog i enkelte Fag.

Efterat denne Sag har været Gjenstand for Brevvexling med Undervisningsinspektøren for de lærde Skoler, skal Ministeriet herved tilbagemelde, at, medens man ikke efter Bestemmelserne i Lov af 1. April 1871 om Nedlæggelsen af 1. Klasse med Udgangen af Skoleaaret 1871—72 tror at kunne ganske i Almindelighed tilsige Bibeholdelsen af en Klasse som den af Dem foreslaaede — og eventuelt i 1873—74 af en tilsvarende 3. Klasse — vilde der derimod næppe være noget mod en Ordning, som den foreslaaede, at erindre, saafremt Discipel-Tilgangen til Skolen ved Begyndelsen af Skoleaaret 1872—73 i Forbindelse med Antallet af de i 2. Klasse opflyttede Disciple bliver saa stor, at en Deling af Klassen lod sig begrunde i Discipeltallet. Ministeriet tror derfor ikke paa Sagens nuværende Standpunkt at kunne afgive noget afgjørende Svar paa Hr. Professorens Indstilling, men forbeholder sig paa Deres nærmere Indberetning om Antallet af

Disciplene i 2. Klasse ved Begyndelsen af Skoleaaret 1872 - 73 at tage sin endelige Bestemmelse i Sagen.

Undervisningen i Religion afsluttes ved Udgangen af (ny) 3. Klasse, og Rektorerne ere blevne bemyndigede til at fritage de konfirmerede Disciple i denne Klasse for Deltagelse i Religionsundervisningen. Dette giver mig Anledning til at udtale det Ønske, at Forældrene, naar ikke meget vigtige Hensyn tale derimod, ville lade deres Sønner konfirmere, medens de ere i denne Klasse. Ikke blot vilde da Afslutningen af den Undervisning, Skolen meddeler, paa en naturlig Maade falde sammen med den Afslutning, Konfirmationen betegner, men Skolen vilde da ogsaa kunne tage Hensyn og træffe Forholdsregler, der vilde være ligesaa meget i Konfirmationsforberedelsens som i Skoleundervisningens Interesse. Hvad den givne Bemyndigelse angaar, da nærer jeg det Haab, at ingen vil forlange, at jeg skal benytte den. Sluttelig maa jeg dog endnu bemærke, at den Omstændighed, at en Discipel ikke er konfirmeret, end ikke (ifølge Ministeriets Cirkulære af 30. Nov. 1871) ubetinget er til Hinder for hans Oprykning i øverste Klasse.

Gymnastikundervisningen har i denne Skole allerede iaar faaet den Udvidelse, at alle Klasser, paa de to øverste Klasser nær, have 4 ugentlige Timer. Næste Skoleaar ville ogsaa disse Klasser faa 4 Timer ugentlig og de to nederste Klasser, om muligt, en Time daglig. Forøvrigt anser jeg det ikke ubetinget for Skolens Pligt at skaffe Disciplen den fornødne Bevæ-

gelse. Dette er Familiens Sag. Det paaligger Skolen at levne Disciplen tilstrækkelig Tid til fornøden Bevægelse og ved regelmæssig Undervisning at udvikle Disciplenes Færdighed i Herredømmet over deres Legeme og Lemmer. Skolen ønsker dog i dette som i andet, at dens Bestræbelser maa gaa Haand i Haand med Hjemmets.

Da der atter er Tale om en Forhøjelse af Skolekontingenterne og denne Foranstaltning, navnlig paa dette Vendepunkt i Skolens Udvikling, kan have vigtige og endnu uberegnelige Følger for dens Fremtid, tillader jeg mig at meddele Ministeriets Cirkulære til Rektorerne og den Erklæring, som jeg paa det høje Ministeriums Befaling derom har afgivet.

Cirkulæret af 29. April d. A. lyder saaledes:

Af Forhandlingerne angaaende det lærde Skolevæsens Budget for indeværende Finansaar vil det være Hr. Professoren bekjendt, at det er bleven en Nødvendighed at forhøje Skolekontingentet, men at dog Bevillingen, skjønt den er bleven forhøjet med et bestemt Beløb, ikke er meddelt paa anden Maade, end at den i Finansloven opførte Sum er at betragte som kalkulatorisk, saaledes at det er overladt til Ministeriet at afgjøre, til hvormeget Forhøjelsen skal ansættes.

Medens Ministeriet foreløbig gaar ud fra, at Forhøjelsen, som antages at maatte indtræde fra Begyndelsen af Skoleaaret 1872—73, ikke vil kunne ansættes ringere end 1 Rd. maanedlig for en enkelt Discipel, har man dog ikke herom villet tage den endelige Bestemmelse, og det saameget mindre som man forinden maatte ønske en Udtalelse fra Skolernes Rektorer angaaende det fremkomne Forslag om samtidig med For-

højelsen at gjøre den Forandring, at Skolepengene bestemtes forskjelligt i de forskjellige Klasser, et Forslag, som Ministeriet dog ikke uden stor Betænkelse vilde kunne optage, navnlig af Hensyn til den betydelige Forøgelse, Skolepengene maatte gives i de øverste Klasser med disses ringe Discipeltal, naar dog den Sum, som skulde bringes tilveje, skulde komme ud.

Medens Ministeriet, selv om Kontingentet forhøjes paa den ovenanførte Maade, ikke kan anse det nødvendigt at forøge Beneficiepladserne udover den nu ved Bekjendtgjørelse af 9. Marts 1865 bestemte en Sjettedel af Discipeltallet, kan man dog ikke tilbageholde nedenstaaende Udtalelse angaaende Maaden, paa hvilken Beneficier og Stipendier fremtidig formenes at burde uddeles.

Først og fornemmelig maa Ministeriet fremhæve, at det strængere end hidtil paases, at fuld Beneficieplads kun tilstaas saadanne Disciple, som — ved Siden af Forældrenes i Forhold til deres Livsvilkaar i Almindelighed paaviselige Trang til den Hjælp, som Fritagelse for at yde Skolekontingent er — vise en Opvækthed i Forbindelse med Flid og i en ældre Alder en Begavelse, der giver grundet Haab om, at de virkelig egne sig til at fremhjælpes ved en offentlig Understøttelse. Herved vilde tillige modvirkes, at Forældre, som ere ude af Stand til at betale de normerede Skolepenge, lade deres Sønner søge den lærde Skole væsentligen lokkede dertil ved Haabet om, at Børnene uden synderlig Vanskelighed kunne opnaa et Beneficium.

Ved Siden heraf maa Ministeriet, naar Beneficierne af fri Skolegang saaledes indskrænkes til færre, men særlig begavede Disciple, anse det for rigtigt, at man for disses Vedkommende vender tilbage til den tidligere Regel, at Pengestipendierne tilstaas i Forbindelse med Beneficium af fri Undervisning for paa denne Maade at sørge for, at et saadant Oplag af Stipendier i

Skoletiden finder Sted for de begavede Disciple, at disse uden altfor betydeligt et Tilskud fra Forældrene kunne studere ved Universitetet i den Tid, indtil de kunne opnaa Universitetets Beneficier.

Paa den anden Side erkjender Ministeriet fuldt vel, at om end Skolepengene ved at forhøjes, som ovenantydtes, ikke sættes højere end forsvarligt, naar Hensyn tages til, hvad Forældre i andre Retninger anvende paa deres Børns Opdragelse og Uddannelse, indeholder dog den forøgede Byrde, som derved paalægges Forældre, en Opfordring til at skaffe den Lettelse tilstede, som er mulig; men hertil formener Ministeriet ogsaa, at der vil vise sig Lejlighed paa flere Maader.

Ministeriet vilde saaledes intet have at erindre imod, i videre Omfang at benytte den det givne Bemyndigelse til at lade Prøveaaret bortfalde, hvortil der turde være saameget større Anledning, som Prøven af de ny Disciple, ved at være rykket op fra det 9—10 Aar til det 11—12, utvivlsomt kan give en bedre Garanti for Disciplenes Kvalifikation til at fremhjælpes ved en offentlig Understøttelse, og desuden den overvejende Del af de nyoptagne Disciple sandsynligvis ville gennem Forberedelsesskolerne være Skolens Lærere tilstrækkelig bekendte. Derhos ser Ministeriet intet at være til Hinder for at indrømme Skolen Frihed til at benytte dels de Beneficiepladser, der ikke tilfalde de ovennævnte særlig begavede og trængende Disciple, til Uddeling enten i halve eller endog mindre Portioner, alt i Forhold til Disciplenes Værdighed og Forældrenes Trang, dels til at anvende de Stipendieportioner, der ikke tillægges Disciple, som i Forvejen havde fuldt Beneficium, og for hvilke de saaledes blive at oplægge, som Bidrag til Udredelse af Skolekontingentet. Endelig finder Ministeriet, at der, uanset For-

højelsen i Kontingentet i Almindelighed turde være Anledning til ikke at lade nogen Forhøjelse indtræde i det for 2. og 3. Broder hidtil bestemte Kontingent, idet Byrden af Kontingentet for saadanne Forældre allerede hviler tungere, end hvor de kun have et Barn at udrede Kontingent for.

Om disse forskjellige Punkter anmoder Ministeriet Hr. Professoren om behageligen at ville inden Udgangen af Maj meddele Deres gode Ytringer.

Rektors Betænkning lød saaledes:

Det høje Ministerium har i Skrivelse af 29. f. M. begjært min Erklæring om forskjellige Punkter, der staa i Forbindelse med Spørgsmaalet om Skolekontingenternes Forhøjelse. Idet jeg nu skal stræbe at give mit Bidrag til Løsningen af disse Spørgsmaal, tillader jeg mig underdanigst at benytte den givne Anledning til en udførligere Udtalelse om denne ligesaa vanskelige som vigtige Sag.

Naar nu for det første det høje Ministerium ikke synes at betragte Skolekontingenternes Forhøjelse som nogen synderlig betænkkelig Sag og i al Fald synes at mene at have fundet Maade og Midler, der for største Delen ville forebygge de skadelige Følger, som ellers kunde befrygtes, saa formaar jeg ikke at dele denne Betragtningssmaade. Tværtimod maa jeg i fuld Overensstemmelse med de Udtalelser, som en af de lærde Skolers Rektorer, medens Sagen forelaa Thingene, lod fremkomme i et af vore Dagblade, anse enhver Forhøjelse af Skolekontingenterne, netop i dette Øjeblik, for meget ubetimelig, da Skolens gamle Bygning er rystet ved Forordningen af 1. April f. A. og det endnu

ikke lader sig forudse, hvilke Følger Lovens Gjennemførelse — selv i det heldigste Tilfælde — vil drage efter sig foreløbig for Discipeltallet og gjennem dette for Skolernes kraftige Liv. Jeg maa derfor ogsaa betragte denne Fordring om Skolekontingenternes Forhøjelse — navnlig paa dette Punkt — som et af de Stormløb, der gjøres af et Parti, der aabent vedkjen-der sig Ønsket om de lærde Skolers Undergang, og som en af de Fordringer, hvis Opfyldelse kun giver vedkommende forhøjet Haab og Mod til at stille ny og stærkere Fordringer

Ved Finanslovens Vedtagelse er imidlertid Forhøjelsen bleven til en Nødvendighed. Det synes ligeledes nødvendigt, at Forhøjelsen indtræder allerede fra Begyndelsen af Skoleaaret 187 $\frac{2}{3}$ for de Disciple, der fremtidig optages. Derimod forekommer det mig ikke nødvendigt, end mindre billigt, at Forhøjelsen indtræder for de nuværende Disciples Vedkommende. Den vilde navnlig blive trykkende for det ikke ringe Antal af næringsdrivende Borgere i Skolebyerne, der af forskellige Hensyn, hvis Berettigelse eller Ikkeberettigelse jeg ikke her skal drøfte, have sat Sønner ind i den lærde Skole, skjønt disse hverken vare bestemte til at fuldende det ene eller det andet Kursus. Om nu Forældre for Fremtiden netop ved Skolekontingenternes Forhøjelse blive bevægede til at anbringe saadanne Sønner i Borgerskolerne, vilde det næppe være at beklage. Men at de ved en Forhøjelse, som paa Grund af de i Løbet af faa Aar stedfundne gjen-tagne Forhøjelser, maa komme uventet, tvinges til at gjøre en pludselig Forandring med Børn, der i et Par

Aar have besøgt Latinskolen, det forekommer mig ubilligt.

Medens jeg ingen Mening kan have om, hvor stor Forhøjelse der maa indtræde for den enkelte, for at den kalkulerede Sum kan naas, skal jeg benytte Lejligheden til at udtale mig mod en Anskuelse, der ofte kommer til Orde, hvergang der forhandles om Skolekontingenternes Forhøjelse, den nemlig, at disse burde ansættes saa højt, at de formuende Forældre kom til at betale Undervisningens fulde Værd. »Det er dog urimeligt«, hedder det, »at Storborgere, Godsejere og Stamhusbesiddere skulle have deres Sønner underviste for 50 R. aarlig«. Jeg skal her ikke anføre det meget, der fra et rent økonomisk Udgangspunkt kan anføres mod denne Betragtningssmaade, men kun se Sagen fra et pædagogisk Standpunkt. Og da synes det at ligge i Statsskolens Væsen, at denne af Forældrene ingenlunde kræver fuldt Vederlag for Undervisningen, men derved netop vinder en uomtvistelig Ret til at stille alle de Fordringer til Disciplenes Forhold ej blot i, men ligesaa fuldt udenfor Skolen, som Hensyn til det fælles Formaals Fremme kræver, en Ret, som man i vore Dage mere end tilbørlig giver Afkald paa, idet man, af Kjærlighed til vor unge Frihed, tilsteder, at der paa dette Omraade deraf udledes uberettigede Konsekvenser.

Naar det høje Ministerium udtaler sig imod, at Skolepengene ansættes forskjelligt for de forskjellige Klasser, saa finder jeg de fremsatte Betæneligheder aldeles begrundede. I al Fald burde man næppe gaa

videre, end maaske til at fastsætte 2 Trin, hvoraf det laveste blev fælles for 1. og 2. Klasse.

Naar det høje Ministerium venter at kunne bøde paa de ved Skolekontingenternes Forhøjelse opstaaede Ulemper ved de af Højtsamme opstillede Regler for Stipendiens og Beneficiers Uddeling, saa vover jeg ikke at dele dette Haab. Jeg skjønner nemlig ikke, at det høje Ministeriums Udtalelser indeholde andet, end hvad der allerede tidligere har været almindelig anerkjendt og i det hele taget er blevet fulgt. Men forøvrigt maa jeg tillade mig den Paastand, at Fordelingen af Beneficier hører til de Ting, der mindst taale en Centralisation. En Discipels Værdighed til at fremhjælpes ved offentlig Understøttelse tager sig nemlig meget forskjellig ud, alt eftersom den ses i Nærheden under det daglige Samliv Aar ud Aar ind, eller skal bedømmes i Afstand efter Examenskarakterer og Censurlister. Gjerne indrømmer jeg, at det netop af denne Grund er godt, at den overordnede Myndighed hævder sin berettigede Indflydelse. Men nyder Skolen Tillid, vil det i Tilfælde af Meningsulighed oftest gaa som i Evangeliet, hvor Havens Herre vil have Træet fældet, fordi det i flere Aar ikke har vist Frugt, men giver efter for Urtogaardsmandens Modforestillinger. Hvorledes det fremtidig vil stille sig ved andre Skoler, kan jeg ikke bestemt vide; men Stipendieforslagene fra den Skole, som jeg er sat til at styre, ville næppe blive synderlig forskjellige fra de tidligere eller frembyde Midler til at bøde paa de ved Skolekontingenternes Forhøjelse skabte Ulemper.

At opgive Fordringen om Prøveaaret anser jeg for betænkeligt i Betragtning af den store Vanskelighed, der er forbunden med at bedømme en Discipels Værdighed til at fremhjælpes ved offentlig Understøttelse. Og den Omstændighed, at Lærerne paa mange Steder ville kjende nogle Disciple fra deres egne Forberedelsesklasser, medens andre ere dem ganske ubekjendte, gjør i mine Øjne Sagen endnu betænkeligere.

Skal der altsaa raades Bod paa de opstaaede Ulemper, vil det, saavidt jeg skjønner, næppe kunne undgaas at forøge Fripladsernes Antal, om end ikke efter det Forhold, der bestod før Bekjendtgjørelsen af 9. Marts 1865. Billigheden heraf ses af følgende Exempel, hentet fra Roskilde Skole. Denne tæller for Tiden 160 Disciple og har altsaa Ret til 27 Fripladser. De to nederste Klasser tælle 44 Disciple, af hvilke kun 3 nyde hver en halv Friplads. Bortskærer man disse, miste altsaa de øvrige 116 Disciple rigelig 5 Fripladser. Da andre Skoler upaatvivlelig kunne opvise lignende Forhold, synes Billighed at tale for en Forandring af en Sjettedel til en Femtedel eller Fjerdedel.

Det synes billigt, at Forhøjelsen ikke indtræder for 2. og 3. Broder. Hvad herved tabes, kunde uden Ubillighed indvindes, hvis det bestemtes 1) at herefter ikke 2. og 3. Broder, men 2. og 3. kontingentpligtige Broder havde Krav paa Moderation, og 2) at Moderation kun tilstodes de Forældre, der begjærede den.

Sluttelig skal jeg meddele et Tillæg til den ældre Bestemmelse om Ferierne, idet jeg tillige udtaler Skolens levende Paaskjønnelse af den derved indrømmede Frihed, hvorved det er bleven muligt at tage Hensyn til de ofte temmelig forskjellige stedlige Forhold, der ganske naturlig ved de forskjellige Skoler begrunder en forskjellig Trang og afføder forskjellige, men lige berettigede Ønsker.

Bekjendtgjørelse om Ferier ved de lærde Skoler af 9. August 1871.

Paa derom af Ministeriet nedlagt alterunderdanigst Forestilling har det behaget Hans Majestæt Kongen under 5. d. M. allernaadigst at bifalde:

1. at Skoleaaret fremtidig begynder den 15. August, og at den aarlige Sommerferie gaar fra den 15. Juli til den 14. August, begge inklusive, dog at i de Aar, hvor den 15. August falder paa en Lørdag, Ferien og som Følge ~~deraf~~ ogsaa Examen begynder enten en Dag tidligere eller sildigere, saaledes at det ny Skoleaar begynder enten en Fredag eller en Mandag;

2. at Skolernes Rektorer bemyndiges til i Tiden mellem Skoleaarets Begyndelse og Julen at give to Søgnedage i Forbindelse med en Søndag fri, dog at, hvor der er en Markedsdag, Skyttelagsdag eller anden lokal Fridag, denne da benyttes som den ene af de to Søgnedage, og at Friertermiddagene i Tiden fra Paasken til Sommerferien da bortfalde;

3. at Skolernes Rektorer bemyndiges til at udvide Pintseferien til en hel Uge, imod at Juleferien indskrænkes med et tilsvarende Antal Dage.